

**ВЖИВАННЯ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ
АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

*Вживання складнопідрядних речень у сучасній англійській мові.
Войналович Л. П.*

Стаття присвячена розгляду функціональних особливостей вживання складнопідрядних речень у сучасній англійській мові. Встановлено, що підрядні речення граматично залежать від головного, виконуючи в ньому функцію одного з членів речення. Залежно від цього вони поділяються на: підметові, присудкові, додаткові, означальні і обставинні. З'ясовано, що найуживанішим видом підрядних речень є підрядні додаткові речення, а найменш вживаним видом підрядних речень є підрядні присудкові речення.

Ключові слова: речення, складнопідрядне речення, типи складнопідрядних речень, сполучниковий зв'язок, безсполучниковий зв'язок.

Употребление сложноподчиненных предложений в современном английском языке. Войналович Л. П.

Статья посвящена рассмотрению функциональных особенностей употребления сложноподчиненных предложений в современном английском языке. Установлено, что подчинительные предложения грамматически зависят от главного предложения, выполняя в нем функцию одного из членов предложения. В зависимости от этого, сложноподчинительные предложения подразделяются на: подлежащие, сказуемые, дополнительные, определительные и обстоятельственные. Выявлено, что самым распространенным видом подчинительных предложений являются дополнительные предложения, а наименее распространенными – сказуемые предложения.

Ключевые слова: предложение, сложноподчиненное предложение, виды сложноподчиненных предложений, союзная связь, бессоюзная связь.

*The usage of complex sentences in the modern English language.
Voinalovych L. P.*

The article considers the functional peculiarities of the usage of complex sentences in the modern English language. It is stated that the subordinate clauses are grammatically dependent on the principal ones, performing the definite functions in the sentence. According to their grammatical functions subordinate clauses are divided into subject, predicative, object, attributive and adverbial clauses of different types. A subordinate clause may follow, precede or interrupt the principal clause. It was found out that subordinate clauses in a complex sentence can be joined to a principal clause syndetically (by means of subordinating conjunctions or connectives) or asyndetically (without a conjunction or connective). The study shows that the most frequently used type of subordinate clauses in the short stories turned out to be the subordinate object clauses and the least frequently used type turned out to be the subordinate predicative clauses.

Key words: sentence, complex sentence, types of complex sentences, syndetical connection, asyndetical connection.

Проблематика синтаксису складного речення в англійській мові є багатограним явищем та висвітлювалася в працях різних науковців. Вивченням різних аспектів синтаксису складного речення в англійській мові займалися багато лінгвістів, а саме: Б. Ільїш, І. Конькова, І.П. Верховська, Н. Кобріна, В. Каушанська та ін. Однак на сучасному етапі розвитку мовознавства в центрі уваги науковців досі залишаються питання типів зв'язку в англійському реченні.

З огляду на це метою статті є дослідження функціональних особливостей вживання складнопідрядних речень у сучасній англійській мові

Речення – це одна з основних граматичних категорій синтаксису, являє собою висловлювання (фразу), що повідомляє про щось і розрахована на слухове чи зорове сприйняття. Речення в англійській мові поділяються на прості і складні. Складне речення – це поєднання двох (або більше) простих речень за допомогою сполучників, сполучних слів чи союзних часток в певне нове синтаксичне утворення, частини якого вступають один з одним в певні синтаксичні відносини [6, с. 395]. Таким чином, складне речення являє собою об'єднання декількох речень за допомогою тих чи інших синтаксичних засобів у граматичне ціле, що виражає закінчену думку. Речення, що входять до складу складного речення, не є самостійними та не мають закінченої думки, а являють собою взаємопов'язані елементи цілого складного речення, що доповнюють один одного [3, с. 172]. Складне речення характеризується сукупністю ознак, серед яких найістотнішими є: 1) поліпредикативність; 2) особлива структурна схема; 3) семантична і інтонаційна цілісність, завершеність та єдність його частин за комунікативною метою. В залежності від того, які засоби пов'язують частини складного речення, ці речення поділяються на складносурядні (з формально незалежними один від одного частинами) і складнопідрядні (з головною і підрядною частинами). Традиційно виділяють два типи зв'язків між компонентами складнопідрядного речення: безсполучниковий зв'язок (без сполучників і єднальних слів) і сполучниковий (за допомогою сполучників і єднальних слів). Сполучник – це службова частина мови, яка служить для зв'язку однорідних членів речення та частин складного речення (у складнопідрядному реченні вони поєднують головну і залежну частини). Сполучники не мають власного лексичного значення і не виконують у реченні граматичну роль [2, с. 82]. Єднальні слова поділяються на сполучні слова (сполучні займенники і сполучні прислівники) та відносні слова (відносні займенники і відносні прислівники) [4, с. 78]. На відміну від сполучників єднальні слова відповідають на питання, є членами речення та їх

можна замінити повнозначним словом (наприклад, займенником або прислівником).

Підрядне речення у складі складнопідрядних речень може слідувати, передувати чи переривати головне речення, а також може містити два і більше однорідних підрядних речень.

Підрядні речення граматично залежать від головного, виконуючи в ньому функцію одного з членів речення. Залежно від цього вони поділяються на: підметові, присудкові, додаткові, означальні і обставинні.

Отже, розглянемо кожен вид підрядних речень детальніше. Підрядні підметові речення виконують функцію підмета головного речення і можуть приєднуватися до головного речення: 1) сполучниками (*that, if, whether, because, the way*): **Because** *I ask too many questions doesn't mean I am curious*; 2) сполучними займенниками (*who, whoever, what, whatever, which*): **What** *was done yesterday can't be discussed now*; 3) сполучними прислівниками (*where, wherever, when, whenever, how, why*): **Why** *she behaved in such a strange way is a mystery*; 4) безсполучниковим зв'язком: *It was obvious they didn't want to leave this nice place* [4, с. 81].

Підрядні присудкові речення виконують функцію не всього присудка, а лише іменної частини складеного присудка-предикатива і приєднуються до головного речення: 1) сполучниками (*that, whether, if, as, as if, as though, because, lest, the way*): *It seemed as if he had read the letter*; 2) сполучними займенниками (*who, whoever, what, whatever, which*): **What** *was done yesterday can't be discussed now*; 3) сполучними прислівниками (*where, wherever, when, whenever, how, why*): *That is where the money comes from*; 4) безсполучниковим зв'язком: *Another trouble was Sarah wanted to tell all the truth* [1, с. 207].

Підрядні додаткові речення виконують функцію додатка до дієслова в головному реченні і можуть приєднуватися до головного речення: 1) сполучниками (*that, whether, if, lest*): *I wondered if they wanted to join our club*; 2) сполучними займенниками (*who, whoever, what, whatever, which*): *Sue could buy the present whoever she wanted*; 3) сполучними прислівниками (*where,*

wherever, when, whenever, how, why): *We knew perfectly well **how** it had happened*; 4) безсполучниковим зв'язком: *He said there was nothing much the matter with me* [4, с. 82].

Підрядні означальні речення виконують функцію означення до іменника або займенника головного речення і приєднуються до головного речення: 1) сполучниками (*that, if, whether, as if, as though*): *She had a strange feeling **as if** something had happened*; 2) сполучними займенниками та прислівниками (*what, how, why*): *The question **how** and **why** those people got the information still worried him*; 3) відносними займенниками та прислівниками (*who, which, where, when*): *The woman **who** is standing over there is my neighbor. That is **where** the money comes from*; 4) безсполучниковим зв'язком: *I think my father is the best man I have ever known* [4, с. 84-86].

Підрядні обставинні речення виконують функцію різних обставин головного речення і поділяються на підрядні речення: 1) часу – приєднуються до головного речення такими сполучниками: *as, as soon as, as long as, when, whenever (коли б не), while, now that, till, until, after, before, since, (by) the time (that), during the time (that), the day (that), the day (that), now (that), the moment, the instant, the first/last/next time, every (each) time, directly, immediately, instantly, no sooner ...than, scarcely/hardly... when, once (в той же час, разом з тим)*: *Kate hopes to visit you **whenever** she happens to be in Liverpool. **Hardly** had Nick opened the door **when** his friends began to congratulate him*; 2) місця – приєднуються до головного речення наступними сполучниками: *where, whence, wherever, anywhere, everywhere (that)*: *You can't camp **anywhere** you like these days. She was allowed to stay in the library **as long as** she wanted*; 3) способу дії – приєднуються до головного речення наступними сполучниками: *as, the way*: *Do this task **the way** you were told*; 4) порівняння – приєднуються до головного речення такими сполучниками: *as, like, as if, as though, than; correlative conjunction: as...as; so...as, as...as if, not so/as...as more...than, less...than*: *He spends his money **as if** he were a millionaire*; 5) причини – приєднуються до головного речення сполучниками (*as, because,*

since, so, that, for fear (that), lest, seeing (that), considering) або сполучними фразами (*for the reason that, in view of the fact, in so far as, by reason of*): **Since** *there is no help, let us try and bear it as best we can*; 6) мети – приєднуються до головного речення такими сполучниками: *that, so that, lest, so as, so, in order that, for fear that*: *We started for the station **in order that** not to be late for a train*; 7) наслідку – приєднуються до головного речення такими сполучниками: *that, so that*: *He is such a marvelous joker **that** you can't help laughing*; 8) умови – приєднуються до головного речення сполучниками (*if, unless, once, in case, that, on condition that, but for, provided (that), providing (that), suppose (that), supposing (that), considering (that), given (that), granted (that), granting (that), admitting (that), presuming (that), seeing (that), in case/in the event of*): **But for** *the headache, she will go to the party with you*; або безсполучниковим зв'язком: *Should Mark arrive to London, inform me at once*; 9) поступок – можуть приєднуватися до головного речення сполучниками (*although, though, if, whether...or; group conjunctions: even if, even though, even when, whereas*): **Although** *the weather was dreadful, we decided to climb the mountain*) або сполучними займенниками чи прислівниками (*whoever, whatever, whichever, whenever, wherever, however much/badly/good, as*) або сполучними фразами (*no matter how, no matter what, for all that, despite that, in spite of the fact that*): **No matter how hard it was, the boy continued the race** [4, с. 88-91].

У статті матеріалом дослідження функціональних особливостей вживання складнопідрядних речень послуговували оповідання англійського письменника У. С. Моема [5]. Аналіз даних оповідань показав, що автор дуже часто використовував різні види складнопідрядних речень, як у прямій мові безпосередньо героїв оповідань, так і в описах та роздумах тих чи інших героїв.

Так, аналізу оповідань свідчить, що найуживанішим видом підрядних речень є підрядні додаткові речення:

I don't know which I dislike more, ginger-ale or lemon-dry [5, с. 6].

I noticed that Mr Kelada's hands were trembling [5, с. 10].

Do you mind if my husband and I play together? [5, с. 115].

One day Mrs Bronson told us that they were expecting a friend to stay with them ... [5, с. 123].

Наступним видом підрядних речень за частотою вживання у аналізованих оповіданнях є підрядні обставинні речення різних видів:

When I look back on her behavior that evening at the club I am convinced of it [5, с. 153] (місця);

It's not only real, but it's as fine a string for its size as I've ever seen [5, с. 9] (порівняння);

... and if he is found out, he is punished [5, с. 154] (умови);

The story spread over the ship as stories do... [5, с. 10] (способу дії);

I suppose I looked rather stupid, because she gave a little smile... [5, с. 121] (причини);

Even if the murderers had thought the watch a dangerous thing to possess, one would have expected them to melt down the gold case [5, с. 150] (поступок).

Наступним видом підрядних речень за частотою вживання є підрядні означальні речення:

I was frigidly indifferent, except for the man called Ramsay who sat there also [5, с. 8].

I have a suspicion that he went to the club at Kabulong instead of coming straight home and is having drinks [5, с. 137].

Далі за частотою вживання підрядних речень у творах слідує підрядні підметові речення:

It never occurred to him that he was not wanted [5, с. 7].

It was clear that he had been attacked by gang robbers ... [5, с. 145].

Найменш вживаним видом підрядних речень виявилися підрядні присудкові речення:

The question is how we're going to get hold of the fellows that did it [5, с. 141].

My explanation was that he had stopped to chat with a Malay or a Chinaman [5, с. 152].

Отже, у ході дослідження виявлено, що підрядні речення граматично залежать від головного, виконуючи в ньому функцію одного з членів речення. З'ясовано, що підрядні речення у складнопідрядному реченні можуть приєднуватися до головного речення сполучниками і єднальними словами або безсполучниковим зв'язком. У ході аналізу вибраних оповідань з'ясовано, що найуживанішим видом підрядних речень є підрядні додаткові речення, а найменш вживаним видом підрядних речень є підрядні присудкові речення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Верба Г. В., Верба Л. Г. Довідник з граматики англійської мови: Довідк. Вид. – 4-у вид. / Г.В. Верба, Л. . Верба. – К.: Освіта, 1995. – 320 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник / І.Р. Вихованець. – К., Либідь, 1993. – 368 с.
3. Вихованець І. Р., Городянська К. Т., Грищенко А. П. Граматика української мови / І.Р. Вихованець, К.Т. Городянська, А.П. Грищенко. – К.: Рад. школа, 1982. – 207 с.
4. Котнюк Л. Г., Войналович Л. П., Коротун Н. Г. Граматика англійської мови: Синтаксис: Методичний посібник з практичної граматики англійської мови для студентів Навчально-наукового інституту іноземної філології / Л.Г. Котнюк, Л.П. Войналович, Н.Г. Коротун. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. – 141 с.
5. Сингаївська А.В., Гаращук Л.А. Моем Уільям Сомерсет. Вибрані твори: Навчальний посібник / А.В. Сингаївська, Л. . Гаращук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – 288 с.
6. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2- изд. – М: Большая Российская энциклопедия, 2000. – 688 с.